

ACC. N:R M 6281:1-42.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Ämnevald

Adress: Ämnevald, Jät

Socken: Kalpsvik

Berättat av: Jenny Danielsson

Uppteckningsår: 1939

Född år 1880 i Kalpsvicks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

632-35

Svar på frågorna Utnm M. 148,

Handel och marknad.

Innehåll:

Byteshandel

Fiske

"Postpengar"

Humleodling

Stadsresor och handel

"Krämmare" (gårdfrihandel)

"Färbänner" (Resbänner)

Stensprängare

Arbetslag och "bas."

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6281:1.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Samuelsson

Härad: Kriivervald

Adress: Snottsgränd, Jät

Socken: Kalfrisk

Berättat av: Jenny Samuelsson

Uppteckningsår: 1939

Född år 1880 i Kalfrisk

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Fräskomarkare

Arbete och arbetslag utomlands

Hantverksare (kruisgrändrande)

Lärkar

Tiggare

Julnåkar

Tiggare till höllor

Handelsbod

Torgplatser vid kyrkor

Akerbruk

Brännerier

Potatisodling

Liniöddling

Ärt- och bönöddling

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6281:2.

Landskap:

Småland

Härad:

Tinnevald

Socken:

Tralpsvik

Uppteckningsår:

1939

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Adress:

Knutsågård Jät

Berättat av:

Jenny Danielsson

Född år

1880 i Tralpsviks socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lunds Universitets Folkminnesarkiv.

Handel och marknad.

- 1 Som svar på denna frågelista håller jag mig
nu först till Tralpsviks Socken, i vilken jag är
född. Den första handel som jag hörde mina
föräldrar tala om var när de gick, och hörde
med härt till "Stav" (staden) och angående där
vad de hade att sälja t. e. p. på vintern när det
var is på sjön så fiskade de gäddor på "änglekrök
och stängkrök" och om våren i "rys-sjön och kammar"
om sommaren på "rev och nät" så samlade de "saor-
ke" (ägg och smör) men det kunde ju inte bli så mycket.
Ty av det torra foder som korna fick mest halum och
lite hö, ty på den tiden odlades det inga rotfrukter
forts

ACC. N:R. 146281:3Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny FanielssonHärad: TimmeråldAdress: Tenutagård JätSocken: KalpvikBerättat av: Johanna SoölerUppteckningsår: 1939Född år 1851 i Urskult sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och out om såd som det var så fick di' g'nå-
got mjöl, därför blev det både lite och torrt
snor. På de mesta ställen hadde di' hönsen
inne i stugan under sängarna, och där kon-
de ju inte bli så många ägg håller. Min
mor talade om att med detta "sackke" och
den fisk som di' kunde få begav di' sig
till stan 3 mil från min hemort. Den som
ej' hade häst eller kunde få lyft styvts gick
med sin börda på ryggen "sackket i'en korg"
och firken i'en sack det bands ihop och
lades över axeln med korgen fram och
fiskasäcken på ryggen, för äggen och smöret
bytte di' sig till varor i' baden i' stan fort

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Brinnarwald

Adress: Fruttsagård gård

Socken: Gralfrvik

Berättat av: Johanna Höder

Uppteckningsår: 1939

Född år 1851 i Urshult socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

såsom kaffe men det var ej alla som köpte det, socker, kakesocker innan topsocker kom i handeln, salt, potogen snus och rulltobak, fisken såldes till upphandlara i stan som sedan sålde ut den till allmänheten, detta var på de mindre ställen hur sen handeln tillgick på större gods och gårdar känner jag ej till så har jag hört de gamla berätta detta var handeln på vintertid dessa varor avyttrades i "Värö". Fram på vintern och våren handlades det mycket med ved och bark såsom ekbark björkbark och björkenäver det mesta av det köptes med häst till "Värö" och såldes till garverierna, även förladdes forts

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6281:5Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: FrinnervaldAdress: Smutsagård gatSöcken: BalruvikBerättat av: Johanna LönnUppteckningsår: 1939Född år 1851 i Urshult sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

det sjövägen på prommar som ångbåt
drog ner till Alshult i Almundsryds socken
en av den ähta handelsplats här på orten. I
utbyte köpte di' därifrån rågrmjöl som var
malet av rysk Riärå den råg som di' själva
odlade såckte g' till bröd för året därifrån
köptes även slivstenar sånnor här och
skårar och spik och järmsaker vad som
behövdes det togs i utbyte mot det di'
hadde sålt. Det var på sjön Åsnen som
dessa laster gick. Vad som även såldes mycke
var asperverko det kördes med häst till Växjö
och såldes till ländstichfabriken till ländstich-
värke, där gjordes g' bytte på något utan fort

Skriv endast på denna sida!

5

ACC. N:R.

M6281:6.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Kinnared

Adress: Krutsgård gat

Socken: Tralpsvik

Berättat av: Johanna Söder

Uppteckningsår: 1939

Född år 1851 i Vrahalls socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

där fick di' kontant betalning. Av den fisk som fångades på våren och sommaren såldes den störste och fraktades till "stan" (Kerö) på samma sätt som förut talats om. Den övriga som blev över den minsta fisken rensades saltades och torkades på spelt ute i solen och hängdes upp vanligt på stugväggarna det var bräven gädda och mört. När sen hösten kom och g' så mycke fisk kunde fångas, då sålde di' den i stan både på Torget och i affärerna i utbyte mot varor den betalades med "nie daler" (150 lispundet). På den tiden kallades affärerna för "bo boen boänå" "stasbo" (affär i staden) "bo pao lannet"

Skriv endast på denna sida!

part

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trimmervald

Adress: Kneutsagård gät

Socken: Fralpsvik

Berättat av: Johanna Föder

Uppteckningsår: 1939

Född år 1851 i Urskults socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

(en affär på landsbyggen). Jag ber om att få
 säga om här hur kvinnorna samlade sig
 "rosslepengar" lite som di skulle ha som inte
 gubben fick veta. För i tiden odlades det
 mycket bruna böror av dem smög de under
 en del och sålde i boderna, likaså när
 di rev potatis på hösten så sålde di en del
 av "stärkelser" (potatismjöl) och likaså när
 humlestängarna skulle plockas så tog di då
 sin del. Här i Småland odlades det mycket
 humle för det räknades med en stor
 inkomst, när humlen var plockad och
 torrad så köptes den till Karlskrona och
 såldes där, men jag vet inte var den fört

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 146281:8.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: SkinnaredAdress: Knutsgård JätSocken: TralpsvikBerättat av: Johanna FöderUppteckningsår: 1939Född år 1851 i Urshults sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

såldes eller vad priset var, men det ansågs
för en stor förmögenhet när di kunde sälja
kunde för 50 kronor. Det var vanligt att den
såldes en fjorton dagar före jul i Tralshamn
och då köpte di med sig hem vad som
skulle handlas till julen bland annat ett an-
kare brännvin och salt ty salt fäns g' att köpa
ulan i Tralshamn. Det var även vanligt att
köra potatis dit också, men som det berätt-
tats för mig så var di borttingade i hem-
men så di gick väl inte som bytervara
och de bandmorar som hade så mycket mjölk
så di kunde "gysta" ostar (gära ostar) så såldes di
i Tralshamn men även dom var borttingade fort

Skriv endast på denna sida!

8

ACC. N:R. M 6281:9.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TrinnevaldAdress: Smutsagård gårdSocken: TrälfrvikBerättat av: EleraUppteckningsår: 1939Född år i Trälfrvicks sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

För mig har det berättats att fattiga både
 gamla och barn plackade bär och bura till
 stån och sålde dem där de dyraste var
 smultronen (femti öre kunnan) eller som di sade
 "~~tre~~ dalä" "tre dalä" di gick då till foti både
 till Växjö tre mil, och till Karlskamm ~~der~~ mil
 När di gick till Karlskamm så drog di en
 kärva med sig och tillbaka fylle di den
 med "småsell" (strömming) som di sålde ut
 utåt vägen på hemresan för fyra skilling
 valen (åtta öre). De tog även bröd och vetebollar
 därifrån och sålde på hemvägen, det började
 min far med när han var elva år gam-
 mal men han körde med hästen gång, och han
 fests

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Larsson

Härad: Trinnevald

Adress: Brunnegård gård

Socken: Jät

Berättat av: Flera

Uppteckningsår: 1940

Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Härifrån Jät berättas det att folk gjorde liknande stasresor det berättas om en gammal gubbe som bodde här i Jät Johannes på Byabronen han samlade ihop hos andra och över sitt "sack" gick han till stan med och sålde han var en korg i var hand och en kalva-kropp på axeln och matsäcken i "hättan" (mössan) på huvudet, ty ingen landbo köpte något till äta i stan på den tiden g' heller kaffe utan alla hade "masäckaknytte" med sig (matsäck) De gubbar som körde in till stan när det var kallt, de gick och tog sig en "berska" det var en sup brännvin som de hade lagt matörtblommor på fott.

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TrinnerwaldAdress: Truttsagård gårdSocken: JätBerättat av: FleraUppteckningsår: 1940Född år _____ i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2. Här i Jät omkring adertonhundrasertio och sjuttitalet och så långt tillbaka som på "femti- och fyratitalet" tillverkades det många slags arbeten både som handelsvara och bytervara, jag vill bara nämna här många slags arbeten som utfördes här i Jäts by före 1860-talet. Johan Sträng en storfiskare han band hämmor ryjor nät och not, och dem både såldes och utbyttes mot varor såsom säd bröd mjölk smör och även ull. Trut Svensson tripp gjorde barstar de första som tillverkades här på orten, de blev sen utskickade med gövdfarihandlare och såldes i byggen. Svensson bedrev garveri och tog emot hudar från socknarna här omkring forts.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Samuelson
 Härad: Trimevald Adress: Snutsagård Jät
 Socken: Jät Berättat av: itlera
 Uppteckningsår: 1940 Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

han köpte även hudar och beredde för egen
 räkning sen reste han till Hultamarknaden
 och sålde dem till bönderna. Andersson var
 färgare han färgade allt garn som skulle vävas
 och det tyg som var vävt. Gesten Johansson
 var blickslagare han tillverkade kårer av alla
 slag dem sålde han på marknader, och han
 lämnade även till dem som gick omkring
 i bygden och sålde. Sådana som gick om-
 kring i bygden med handel kallades här
 för "krämmare", det sades att de gick med
 handel, de hade sina bestämda ställen och
 sina bestämda vägar, för sina varor tog de
 lamp "oppren" (stickylle) lin och ull pants

"krämmare"

Skriv endast på denna sida!

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Härad:

Trinnevald

Adress:

Trutbagård Jät

Socken:

Jät

Berättat av:

Flera

Uppteckningsår:

1940

Född år

i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

i utbyte mot sina varor. Var krämmare som gick i Kalvick o Jät Vekenslöv o Jävelsås hette Trall Toft han hade sin handel i två trä-lådor och i en av dem var små pack för kryddor skosyrik och sylpsett, förutom det handlade han med synålur strumpsticker kakesocker och "sockåpenna" (pepparmyntskarameller) så handlade han även med "markorja" ett farligt gift det användes till att förgifta flugor med på sommaren, när di ville ha hästarna ystra så gav di dem några horn. Han bar sina lådor i en säck på den var det öppning^{på} mitten så stappade han en låda i var ända forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Härad:

Frinneröd

Adress:

Knutbagård Jät

Socken:

Jät

Berättat av:

Erla

Uppteckningsår:

1940

Född år

i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

smadde om saken ett par slag sen var
han en lada fram och en på ryggen
han lemnade också varor på kredit, det
 kallades för att "bagja bakt". Han brukade
komma en tre o fyra gånger på året, när
han kom dagerna före jul då blev
det glädje bland barnen ty han hade
då både jultabrev och julhästar med
sig, pengarna räknades då i "styva skelling
dala och riksdala" (1 kr. Åren "knallarna"
gick omkring här med sin handel di'
 kallades för "Värskötaknaller", di' hade mest
fina arbeten såsom schalar dukar kletar
men di' ville ha kvinnorna långa foto

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Samuelson

Härad: Krinnevald

Adress: Knutsagård Jät

Socken: Jät

Berättat av: Elera

Uppteckningsår: 1940

Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Härfriksko" (härfläta) di' tog hellre dem än
pengar för sina varor. Även framtiden
gick med handel här i nästa hus intill
har bott en gammal Sera Trulberg hon gick
omkring med handel mest med spetsar som
en dövtum virkade hennes far o mor
har varit torpare på vår gård, nämnda
gammal hade gått så vitt omkring så
hon hade varit i 14 städer. Till julen
kom det alltid gammal som sålde julk-
brev o julegubbar och hästar, konstgjorda
blommor av papper, kvaster och viskar
"klipprismattor" (lemmermattor) och lekfig-
lar som var gjorda av spånar fört

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Krinnevald Adress: Knutsagård Jät
 Socken: Jät Berättat av: Flera
 Uppteckningsår: 1940 Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hos riktigt väl kända människor "borgade"
 (lennade på kredit) sina varor, där de "not-
 tade över" (låg över natten) gjorde di alltid
 något i gengäld för lagi betala för sig var
 ej vanligt. Kvinnorna kardade och spann ull
 stickade strumpor och wantar. Männen
 gjorde andra synter vad di var lärda i och
 vad som behövdes, om inte annat så
 spingade di stickor och mot grynen från
 hemkvarnen till grät. Deras handelsfärder
 kunde utsträcka sig olika från två tre
 till tjugo mil och en del kanske längre
 de kom till sina bestämde ställe en tre gång-
 ar på året, på vintern från sommaren forts

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trinnevald Adress: Tenutsagård Jät
 Socken: Jät Berättat av: Ålera
 Uppteckningsår: 1940 Född år: i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och dagarna före jul.

3. Trorstor. Här i Jät körde bönderna
 foror emellan Karlshamn och Växiö, räknat
 för nära nio mil, di kallades för "fära- "Färbörmer"
 bömma" di färdades väjarna fram; di fick
 lägga sitta på färväja. Så uttrycktesalet
 för deras resor, som fordon anviades på
 sommaren en häst och vagn, vanlig halvt
 vagn och språthäck den kallades för
 "kväänahäcken" (hvarnhäcken). På vintern
 hade di en häst och kähkar och samma
 språthäck på kähkarna. Här ifrån Jät
 kördes allt vad di hade att säga till Karlshamn
 därför att di tog hemlön med sig tillbaka för

17

ACC. N:R.

M6281:18.

Landskap: LuleåUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TrinnevaldAdress: Trutskärs JätSocken: JätBerättat av: FleraUppteckningsår: 1940Född år i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och körde det till Växiö, de varor bestod
av salt sill, grovt salt, kakesocker, sirap,
snus och rulltobak, kaffe och fotogen, när
de båda delar kom i handel. Varorna hemta-
des hos en handlare i Träskhamn, och en del
togs direkt från hamnen när skeppen kom
in, salt fanns g' att få köpa hos någon lant-
handlare endast i Träskhamn och Växiö.

På vintern togs här upp mycket maln i
sjön Åsnen det körde de på forå både
till Träskhamn och Örnö bruk som låg
i Södra Sandviken, det är nu omlagt till Kungä
fabriken. Uttryck för att lassa av och lassa
frå, lassa av larret lart av larret, larsen, larret

Skriv endast på denna sida!

18

ACC. N:R.

146281:19.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Jenny Samuelson

Härad:

Vimmerby

Adress:

Knutsgård gård

Socken:

Gård

Berättat av:

Elera

Uppteckningsår:

1940

Född år

i Gårds socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Läste du lasset: Höjsta vikten på ett forlars
var nog omkring femhundra kilo, men vad
som betalades för ett lass finns här ingen
som vet ty de gamla är nu utdöda.

4. Förvänt på fördrågarna. På vägen mellan
Värö och Karlshamn pustade di över nat-
ten på ett ställe som hette Bokadal
där var stall för hästarna så di fick stå
under tak, och människorna fick tränga
ihop sig i ett rum där di fick ligga i holm
på golvet, det sades att di "rastade ävå".
Körde di i en sträcka så sades det så.
Vi körde i en sträcka vi "rastade" inte
ävå mån gång, då ble inte ti be rastade
fett

Landskap:

Småland

Härad:

Kinnared

Socken:

Jät

Uppteckningsår:

1940

Upptecknat av:

Jenny Danielsson

Adress:

Knutsgård Jät

Berättat av:

Elof Danielsson

Född år

1878 i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5. När folk vandrade till arbetsplatsen Stensprängare
 från Jäts socknen färdades de för till olika
 platser att söka arbete, de fönta arbeten de sökte
 sågningarbete och sprängningsarbete, där de brän-
 de stora brävar färdades folk till att fönt
 "söa" röjja bort skogen sen skulle bräven
 "flackas" och brännas. Det var inte alla som
 kunde spränga sten för i tiden när de skulle
 använda knut i snipor i stället för dynamit
 och knallkatt, det var särskilda karlar som
 var lärda till det, det uttalades på den tiden
 så, de skulle skjuta stenar klörja stenar.
 Likaså vid grundläggning till hus det var
 också särskilda karlar som gjorde det för

ACC. N:R. M 6281:21.Landskap: SmålandHärad: TrinnevaldSocken: JätUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Jenny DanielssonAdress: Truttsagård JätBerättat av: Elof DanielssonFödd år 1878 i Jäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och di som jag talat om hämtades på många mils avstånd. Odlingsarbete och träkning leides vanligtvis inom socknen. De hantverkare som vandrade från socken till socken var Träskomakaren han gick omkring med sin verktygslåda på ryggen, på varje ställe han kom gjorde han en fyra fem par till varje person i huset stora och små, di skulle räcka för året och väl mer. Med herrararbete menas väl "haraarbete" det arbete som hollarne utför. När di gav sig ut på stora arbeten såsom dikningsarbete och skogsarbete så hade di en "bas" (färdman) med sig som ledde arbetet och som tog emot pengar av ferts

TräskomakareArbetslag och
"bas."

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielson
 Härad: Emmelsd Adress: Emmelsd Jät
 Socken: Jät Berättat av: Elof Danielson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1878 i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Arbetsgivaren och avlönade arbetarna, de som gick på lög hos bönderna inom och närgränsande socknar fick ibland avlöning (in natura) såsom säd och bröd och potatis även till strumpor. Detta arbete som jag nu talat om är här det tillgick före 1870-talet, när sen järnvägarna började att anläggas i synnerhet stambanan då reste kararna här från alla socknar i stora lag, då hade de alla en "bas" med som var ledare för tjugan man, de bodde i baracker och höll sig med mat själva "tömat" (törskaffning) ibland lagade de "kokemat" vanligtast ärtor o fläsk, då lode alla i laget lika mycket fläsk var i grytan för

Skriv endast på denna sida!

99

ACC. N:R.

M 628:23.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielson

Härad: Finnevald

Adress: Tjutsagård gård

Socken: Jät

Berättat av: Elop Danielson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1878 i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och tre nävar årtor sen åt di' alla ihop. En stor del av folket sökte arbete vid tegelbruken di' höll samma ordning reste i lag med "bäs" i spetsen och höll samma matordning.

Det var många både kvinnor och män som reste till Tyskland där tog di' vad arbete di' fick även det före 1870-talet. Även di' kvinnliga reste på arbete i höjden på 70-talet till Skåne och Danmark det var en kvinna "Stäpja" som städde upp ett lag med flickor di' var borta hela somrarna på olika gårdar först på vintern rensade och gallsade di' betor sen var di' med i skördearbetet sen packade di' upp betarna innan di' reste hem på hösten, och det har

Arbete utom-
lands.

forts

23

ACC. N:R.

M6281:24

Landskap: Småland

Upptecknat av:

Jenny Lönjelman

Härad: Trinneröd

Adress:

Trinneröd gård

Socken:

Gäst

Berättat av:

Ett flera gamla

Uppteckningsår:

1940

Född år

i Gästs socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

di' hållit med på till nuvarande tid.

Vad som det berättats för mig så gick det omkring hantverkarna av alla slag här i socknen korjmakarna gick omkring och stannade på ställen och gjorde korjar kälafat och jstetkorjar fästenarna som förtente kopparkärl gick omkring och lagade och förtente kärl, bleckslagarna gick omkring och lödde bleckkärl som gått sönder. Gamla gubbar som hade konsten gick omkring och "bodde upp" resset och såll och "jorade" träkärl, di jorades med grane-jöra i stället för galvaniserad plåt som di nu använder. För i tiden berättas socknen både i byar och gårdar och småstugor fört

Hantverkare"Barkare"

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danilsson

Härad: Emmervald

Adress: Knutsgård Jät

Socken: Jät

Berättat av: Flera gamla

Uppteckningsår: 1940

Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

av "rakara" (Tattare) di' kallades av alla för
 rakara di' körde omkring med häst och vagn
 di' hade alla sina barn med sig di' store fick
 springa efter skjutsen och di' små bäddade
 di' ner i vagnen, sen gick di' omkring i alla
 hem och tiggde. Träffade di' ett ensamt fruntim-
 mer inne så tog di' vad di' ville ha, blev di'
 nekade för något så ställde di' sjukdom och olyck-
 or på folket i hemmet, därför så var di' så rädd-
 da för dem så di' fick vad di' ville ha. Di' har
 färdas omkring här i socknarna sen 1840-talet
 höjan, ty en släktting till mig här i Jät hade
 aldrig en hälsodag mer i sitt liv för hon nekade
 dem fläsk detta var på 1840-talet f.

Skriv endast på denna sida!

Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielssonHärad: TrinnarealdAdress: Knutagård gårdSocken: JätBerättat av: mig självUppteckningsår: 1940Född år 1880 i Holmsjö sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

di' steker omkring här ännu men i samband
 med handel, jag kan tala lite här om som jag
 själv har varit ute för. År 1914 på våren kom
 här in i mitt kök en gammal och en ung det
 var två rakarekärningar och bad om ull till
 sina barn. Jag svarade jag har ingen ull ty
 vi har inte mer än ett får och det behöver
 jag till strumpor till mina barn, och förståen-
 sade jag ni kan väl arbeta ni som en annor
 får göra så behöver ni inte gå och titta. Då svara-
 de den gamla då ska du väl ha ope. Tänk ja
 knapt 14 dagar därefter fick vi så mycket vito
 maskar i vårt hus endast i det som var gille till
 på min barnpiga's kappa var hela den ena ärm-
 ert

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Lönnerström

Härad: Grimmeråld

Adress: Gränsågård gård

Socken: Gård

Berättat av: Ingrid Sjölund

Uppteckningsår: 1940

Född år 1880 i Gränsågård socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

uppäten med stora hål på, men man fick
en hel ny kostym förstås och i så många ylle-
kläder som jag hade sjölu var fullt av maskar
di gick in i lådorna och förstörde barnens stuv-
por, det hjälpte inte att strö naftalin, detta
höll på till i september månad. Då kom samma
kärningar in och bad om råg, vad skall ni ha råg
till frågade jag, vi har lite jord och så på, ja så-
ger jag har ni jord och så råg på så kan ni som
vi arbeta ni har gjort oss något ut på gården
genast eller skall ni ha styck ty här var 2
karlar inne di gick genast, men jag tog oapetst
fan fall med eldglöden i spiren och en panna
kokhet vatten och kastade efter dem fort

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trinnervad

Adress: Ernestagård gård

Socken: Gät

Berättat av: Gamla i Gät

Uppteckningsår: 1940

Född år i Gäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

di värde sig om men sade ingenting utan gick
sen har jag aldrig sett dem, det knepet hade
jag hört att di gamle jaide med rakare
ifrån den dagen försvann maskarna här-
från. Vad sägs och tycks om en sådan händelse.

När byar och gårdar besöktes av tiggare.

Tiggare.

Så långt tillbaka som nu de gamla var hört
av sina förfäder besöktes bygden av tiggare,
och det minns även jag från min barndom,
gamla och barn gick omkring och bad om
mat av vad slag som helst huvudsakligast
bröd, sen kom den vanlige tiggeren som gick
regelbundet varje år, när fären var klippa
höst och när kom han och bad om ull
forts

28

ACC. N:R. M 6281:29.Landskap: SmålandUpptecknat av: Jenny DanielsonHärad: TringvadAdress: Emtugård GätSocken: GätBerättat av: gamla i GätUppteckningsår: 1940Född år i Gäts sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

när sårings-tiden kom så bad di om korn
till "såså" (utsåde) ty di flerta behodde ju
en liten stuga ute i skogen så hade di odlat
mycket en liten "kycka" (jordbit) somliga kunde
föda en ko somliga inte. När höst-lakten
började så kom di fram till gårdarna och
bad om en liten "sajessnola" ett litet "sajet-
gryn" (bara en liten bit). När storbönderna
slaktade så jordes det särskild fattigmanskon
men den fick di inte få vänta till jul när di
fick sin julakaka. Till julen bakades det
särskilt bröd som bar namnet "fattigmans-
baket" även "tiggarebröd" många utmärkta män
gick ut i världen som var uppfödda med fort

Julakaka

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. M 6281:30.Landskap: SmålandHärad: TränervaldSocken: GätUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Jenny DanielssonAdress: Tränträdgård GätBerättat av: mig sjelfFödd år 1880 i Stalpuvicks sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Liggebita": Jag en fören julafton kom det stora
 skockar med både kvinnor och män och barn
 till gårdarna då utdelades det en kaka och
 en korn till var och en, någon som var lite
 bättre känd fick även ett stopp juldriicka
 och ett tagljus, den riktigt fattige kunde
 inte bygga ty det förbrades malt och brygg-
 kårb och det kunde di inte anskaffa i sin
 stora fattigdom. Till barnen bakades olika ka-
 kor större och mindre allt efter ålder di fick
 bara en kaka. Vad jag här talat om har jag
 sjelf varit med om och bakat och delat
 ut år 1895 hos kronolänsman Fornöcker
 Smäsamåla Urshult den seden har bevarats

fert

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trinnerwald

Adress: Trutogård gård

Socken: Gät

Berättat av: Flera

Uppteckningsår: 1990

Född år i Gäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

När tills för ett tio-tal år tillbaka. I början på 1800-talet och ända tills i mitten därav tala de gamla om att när ett par skulle gifta sig så gick di omkring och tiggde, fästmän bad om mat och till fästmannen om horn, det kallades för "festmögängen" det gällde endast di fattige. Alla fattiga gick omkring både i sin egen och närgränsande församling. I slutet av 1800-talet och i början på 1900-talet ansågs det för en skandäl att gå omkring och tigga di hadde di någon slags handel som di bjöd ut men av en annan så fick di alltid någon bit. När det slut med allt sådant endast ordet "rakara" är förfinat till tättora di går omkring här i orten

Tiggeri till
böllopr

fort

Skriv endast på denna sida!

31

ACC. N:R. M 6281:32.Landskap: SmålandHärad: EmmenadalSocken: GätUppteckningsår: 1940Upptecknat av: Jenny DanielssonAdress: Tenetsgård gårdBerättat av: Maria AnderssonFödd år 1841 i Väckelsångs sockenLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med handel men ligger med det samma, men det är få som ger dem något.

6. När byn fick sin första handelsbod.

Här i gåt har jag fått utryckt om att den första som började handel kallades för "dansar" det var på 1840-talet, men det var ej så stor handel endast kakesocher kryddor potatiska rums och rulltobak, sen efter honom kom en som kallades för herren, sen i början på 60-talet kom en större handlare, han inflyttade från Åstra Torsås, han bedrev större handel där kunde få köpas både salt, sil, kaffe, tappsocker, det var den första handelsbod som fick köpas potogen o tändstickor hjörtronsalt fort

Handelsbod

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Saniehnson
 Härad: Trinnevald Adress: Trutsgård gård
 Socken: Gät Berättat av: Maria Andersson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1841 i Väckelsångs socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och pressjärt, Det var också det första bageriet som sattes upp här i socknen ty mor Andersson eller "kankareman" som hon kallades för bakade både bröd och vetnbröd och gjorde "sockkåpenna" (pepparmyntkarameller) så allmänheten fick köpa det där i slutet av 1800-talet såldes där också tyger, glas, och stenhårt. Alla här i socknen var fullt belåtna med den handelsboden.

Lam färet talats om att bönderna körde "forar" från Karlskrona till Värö så "kustade" (vilade di där) några timmar så hästarna fick äta, di tog då hem varor från Karlskrona till Carl Andersson, därför kunde
 forts

33

ACC. N:R.

146281:34.

Landskap: *Lunåland*Upptecknat av: *Jenny Danielsson*Härad: *Trinnerwald*Adress: *Tennetsgård gård*Socken: *Jät*Berättat av: *Flera*Uppteckningsår: *1940*Född år *i Jäts socken*LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Man sätta upp större handel. Ett man gick i bygden och bjöd ut vararna är behandlat, och som nämns hade de sina bestående kunder, om Torghandlen är också behandlat. Torgdagen var en gång i veckan lördagen. Längre fram i tiden Togs också onsdagen till Torgdag och det kvarstår ännu i Västerås i Trarshamn säljes eller köpes ej något nu för tiden. En del av befolkningen sålde sina varor själva en del sålde dem till uppköparna i orten som också kallades för "öppkamlara". Det hände också att den ene kunde taga smär ägg fisk krä o.s.v. åt en annan, det benämndes för att fast

Skriv endast på denna sida!

34

ACC. N:R. 146281:35

Landskap: Småland
 Härad: Trinnerwald
 Socken: Gät
 Uppteckningsår: 1440
 Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Adress: Trutabärd Gät
 Berättat av: mig själv
 Född år: 1880 Kalvskäcker

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

speka på med den andre.

I Ordet staden, i dag har jag varit i "staden"
 vecken "stä" wa då, de far omkring i "stään"
 ja här å inte så många "stää", härifrån av-
 ses Växjö. Här på orten har kyrkplatserna
 tjänat som försäts, här fanns nu ingen be-
 vande som mins handlen, men di säger
 att våra fäder sade det. I Urskult utan
 för kyrkorten mins jag när där stod
 gabbas och sålde småsitt när folket
 kom ut ur kyrkan, även gemmar
 stod där och sålde vetebullar och hem-
 kokta pepparmyntkarameller däribland
 var även min mormor det var i början

Förgätsen
vid kyrkan

Skriv endast på denna sida!

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Timmeråld

Adress: Tretorsgård gård

Socken: Går

Berättat av: Elop Danielsson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1848 i Går socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

från 1890-talet, gamla Urskulturar talade om att de hade även sålt "nästekar" (huvuddukar) och förklade där men i början på 1840-talet när kyrkoherde Yderström kom dit så tog han bort det.

8 Om åkerbruket, I Går i Går socken har och är ^{marit} ännu åkerbruket det viktigaste näringslivet. På 1860-talet hade bönderna sjelva brännvinsbränneri här i Går by, när det sen längre fram gjorde alla utfattiga så när som en lades det ner sedan såldes kortet härifrån till Jon Svensson i Tröjemåla i Timmeråld socken ty han hade bränneri forts

ÅkerbrukBrännerier

Landskap: Småland Upptecknat av: Jenny Danielsson
 Härad: Trinnevald Adress: Trinnevalds gård
 Socken: Gård Berättat av: Elop Danielsson
 Uppteckningsår: 1940 Född år 1878 i Gårds socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jätakornet ansågs för att vara det bästa och kärnfullaste kornet som brändes där. Det blev alltid kontant betaltning för det som såldes där.

Här i socknen odlades både råg korn och havre, råg odlades bara så det räckte till brödsäd, på hela året bakades det alltid bröd med hälften råg och hälften korn endast till jul bakades det rågbröd havre odlades ej mer än till hästen vad han skulle äta på vintern kornet var inkomstkällan och med kornmjöl skulle julgrisen "petas" (gödas). Om di fick över av sin säd så sålde di säd och mjöl forts

Skriv endast på denna sida!

38

ACC. N:R. 146281:38.

Landskap: Småland
Härad: Tinnervald
Socken: Gät
Uppteckningsår: 1940
Upptecknat av: Jenny Danielson
Adress: Trutsagård Gät
Berättat av: Erik Danielson
Född år 1848 i Gäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"över så såldes till dem som behövde köra
det var många småbönder som inte kun-
de få brödfödan på sin gård, då köpte
de av den store bonden. Som förut sagts
så såldes kornet till Tröjemoåls bränneri.
Det berättas ofta att den rike bonden såg
inte den fattige får i världen. Det har be-
rättats att här i Gät var en rik mor, hon
var änka men kallades för moran i Bräta-
gård, hon sålde en skäppa råg till en
fattig bonde i Trutsagård, han kunde
aldrig betala rågen men då tog hon ett
stycke av hans madslätter, och det stycket
blev kallat för "dejema", det stycket tillhör
forts

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielson

Härad: Finneröald

Adress: Yennersgård gård

Socken: Gårds

Berättat av: Elop Danielson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1848 i Gårds socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

den gård som vi nu äger. Nämnda mora
som var den "bärligaste" (rikaste) här i byn
hon lemnade ut säd till de fattiga här
i socknen hade de inte pengar att betala
med så tog hon i pant prentimrens
säckar som de fått vid sitt giftermål
fattiga som de var så kunde de inte lösa
sig till den mer folk här säger att när
hon var död och på auktionen efter henne
såldes det 34 sådana fina säckar. Arbetslöshet
hos den rike bonden fick om han
ville ha säd och mjöl i stället för pengar
var de då inte så "rika" snälla så fick de
stora dagspenning än i pengar. forts

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Samuelson

Härad: Finneröd

Adress: Jernstugård Jät

Socken: Jät

Berättat av: Flera

Uppteckningsår: 1940

Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Di som hade pengar så di kunde så köpte di en säck tolv pund rågmjöl från Karlhamn det tog färabönnarna hem till dem, de som behövde att köpa utsädeskorn körde till Tingary mätet och köpte där utan Fiskeraskornet Fiskerstad ligger i Väckelsång.

9. Potatisodling potatisodlingen var ej så stor för i världen, här i Jät sålde di som blev över förbrukningen till bränneriet när det blev nedlagt körde di dem till Råppe stärkelsefabrik. En stor del rens hemma till potatis till husbehov, sen som förut nämnts sålde kvinnorna det forts

Potatisodling

ACC. N:R. 46281:41.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Jenny Danielsson

Härad: Trinnevald

Adress: Trinetegård Jät

Socken: Jät

Berättat av: Flera

Uppteckningsår: 1940

Född år i Jäts socken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10 Om linodling, här i socknen och reent linodling
om odlades lin på varje gård, varje huse
hade linland ett "fjärengslann" det räknas
så att "tre kannor samma som en fjäreng"
skulle säs bredvid bondens linland, det
ingick i lönen sen fick hon själv ombesörja
kostnaden av lekning sökning reppning och
bre den på söt brätning o schäckning, en
Torparkvinnna eller en annan kvinna fick och
så linland hos en bonde, för ett fjärengs-
slann fick hon göra nio dagovärke.

Många bönder sådde en hel skäppa linfrö
di sålde mycket lin på Sigfridsmarknad
i Väciö. Kvinnorna spann garn och sålde
färdigt

Skriv endast på denna sida!

Landskap *Småland*Härad: *Timmeråld*Socken: *Jät*Uppteckningsår: *1940*Upptecknat av: *Jenny Jonsson*Adress: *Knutsagård Jät*Berättat av: *Ellen*Född år _____ i *Jäls socken*LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

även det på marknaden det fanns också
di som sålde långa vävar från nämnda mark-
nad. Linfrö såldes till uppköpare som
gick omkring. De som ville köpa lin så-
jorde di det från Sigfridsmännen. Hamp-
odlades rätt mycket här omkring den an-
vändes till firkredskap mest till rot och
notarep även till nät.

11 Bruna böner såldes endast som jag
föret har omtalat. Ärtor odlades ej
mer än vad som gick åt i husköket
och det var ej så lite ty förr i världen
äts det mycket ärtvälling, det var en stö-
ende rätt både i julafton och på kalas fets

Ärt- och bön-
odling